

Навчально-виховний комплекс «дошкільний навчальний заклад – загальноосвітній навчальний заклад» І ступеня «Дзвіночок»

***Методичні рекомендації:
«Готовність дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі»***



**Підготувала
практичний психолог
НВК «Дзвіночок»
Н.М.Полюшко**

м.Новгород-Сіверський

Зміст

		Стор.
1.	Готовність дитини старшого дошкільного віку до навчання в школі. Компоненти готовності, та їх діагностика.....	3
2.	Анкета для батьків майбутніх першокласників.....	11
3.	Тренінг для батьків майбутніх першокласників.....	12
4.	Розробка спільного заняття з учителем, вихователем та психологом....	14
5.	Розвивальні вправи для вихователів та дітей старшої дошкільної групи.....	17
6.	Вправи та ігри для розвитку мови та координації рухів.....	18
7.	Вправи на релаксацію м'язового тону.....	19
8.	Пальчикові ігри та вправи. Роботи з дрібними предметами.....	20
9.	Комплексні тести для діагностики готовності дитини до школи.....	21
10.	Аналітична довідка про результати діагностики психолого-педагогічної готовності дітей старшого дошкільного віку до шкільного навчання.....	30
11.	Протокол результатів діагностичного обстеження старших дошкільників щодо готовності навчання у школі.....	31
12.	Список літератури.....	32

Готовність дитини старшого дошкільного віку до навчання в школі. Компоненти готовності, та їх діагностика.

Психологічна готовність дитини до шкільного навчання - це не проста сума шкільних знань, умінь та навичок, а такий рівень її загального психічного розвитку, який дає їй змогу включитися в навчальний процес та успішно оволодівати навчальною діяльністю. Готовність до навчання передбачає певний рівень сформованості пізнавальних процесів і обсяг знань та уявлень про навколишній світ, на основі яких відбуватиметься засвоєння знань з різних предметів. Не менш важливим є володіння дитиною певними соціальними зразками поведінки та сформованість емоційно-вольової сфери, що дає змогу дитині прийняти позицію учня, а отже, і вимоги, які з неї випливають, та свідомо ними керувалися. Всі ці надбання психологічного розвитку діти здобувають у процесі гри.

Неготовність дитини до навчання у школі означає, що вона залишається більшою мірою дошкільником, ніж її ровесники, готові стати учнями. Тому у роботі над її психічним розвитком під час спеціальних занять з підготовки до школи мають переважати ігрові форми з поступовим включенням елементів навчання шкільного типу. Бажано, щоб ігри та вправи, які пропонуються для такої роботи, включалися в заняття невимушено і мотивувалися безпосереднім інтересом дитини до їх виконання.

Щодо змісту занять, то особливої уваги заслуговує вдосконалення процесів сприймання та зорово-рухової координації, формування мисленневих операцій аналізу, синтезу, порівняння, абстрагування, узагальнення та утворення понять, розширення кола знань, які передують систематичному засвоєнню математики, а також засвоєнню зразків спілкування, правил поведінки в різних ситуаціях та вміння їм підкорятися.

Висвітлюючи питання готовності старших дошкільників до шкільного навчання, необхідно підкреслити, що вступ до школи — найважливіший етап у житті дитини. Він ніби розділяє дитинство з його імпульсивністю, безпосередністю, некерованістю бажань, із перевагою «хочу» і в школу — з її необхідністю підпорядкування дисципліні, вимогам «треба», плануванню і розпорядку навчального процесу. Щоб стрибок у нове життя був безболісним, а вимоги шкільного життя не викликали негативних емоцій, необхідно до цього готувати дітей ще у дошкільний період, а саме у старшому дошкільному віці.

Часто батьки вважають основними показниками готовності до школи знайомство дитини з літерами, вміння читати, рахувати, знання віршів і пісень. Однак, дослідження свідчать, що це мало впливає на успішність навчання. Відсутність цих умінь не потребує спеціальної індивідуальної роботи з дитиною, оскільки їх формування передбачається програмою та методикою навчання.

Найважливішим чинником психічного розвитку дитини дошкільного віку є формування психологічної готовності до шкільного навчання, як обов'язкової передумови успішного початку навчання. Становлення психологічної готовності до школи свідчить про **завершення періоду дошкільного дитинства.**

Психологічна готовність — це такий рівень психічного розвитку, який створює умови для успішного опанування навчальною діяльністю.

Зміст психологічної готовності — певна система вимог, які стоятимуть перед дитиною під час навчання. Ці вимоги полягають у необхідності відповідального ставлення до школи і навчання, довільного керування своєю поведінкою, виконання розумової роботи, що забезпечує свідоме засвоєння знань, установлення з дорослими й однолітками взаємин, обумовлених спільною діяльністю. Дуже важливо, щоб дитина могла впоратися із зазначеними вимогами.

Психологічна готовність складається з таких компонентів: психофізіологічний, мотиваційний, інтелектуальний, емоційно-вольовий.

Психофізіологічний компонент

Передбачає наявність позитивних змін у фізичному розвитку, які вказують на біологічну зрілість дитини, необхідну для початку шкільного навчання:

- розвиток дрібної мускулатури пальців рук;
- сформованість зорово-моторної координації (розвинена моторика ведучої руки та розвинений окомір), необхідної для успішного опанування письмом;
- певний розвиток фізіологічних функцій (зріст, вага, кількість постійних зубів);
- сформованість анатомо-морфологічних функцій і структур дитячого організму.

Хороший фізичний розвиток допоможе дитині витримати відповідні навантаження, адже біологічно зріла дитина легко адаптується до нових умов і легше сприйматиме нові навчальні » навантаження.

Мотиваційний компонент

Відображає бажання чи небажання дитини навчатися. Цей компонент дуже важливий, бо від нього залежить входження дитини у нову для неї діяльність, яка відрізняється від ігрової своєю обов'язковістю, розумовим напруженням. Мотиваційний компонент передбачає усвідомлення дитиною зміни соціальної ролі — з дошкільника на школяра.

Розрізняють внутрішні й зовнішні мотиви готовності до навчання. **Внутрішні** — це потреба в інтелектуальній активності, а **зовнішні** — бажання займатися суспільне значущою діяльністю. Внутрішні й зовнішні мотиви уміння складають внутрішню позицію школяра. Вона є одним з основних показників психологічної готовності до навчання.

Інтелектуальний компонент

Передбачає:

- задовільний рівень розвитку пізнавальної сфери;
 - розвиток мисленнєвих процесів: аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння та класифікації;
- володіння планомірним сприйняттям;
 - достатній рівень розвитку пам'яті (зорової, слухової, кінестетичної);
- достатній рівень розвитку довільної уваги;
- уміння робити висновки;
- певні вміння і навички звукового аналізу слів.

Крім зазначеного інтелектуальний компонент уключає обізнаність, яка характеризується обсягом знань про навколишній світ: живу і неживу природу, деякі соціальні явища, умінням осмислювати отримані відомості.

Емоційно-вольовий компонент

Передбачає

- уміння дошкільника довільно керувати своєю поведінкою, пізнавальною активністю, спрямувати її на розв'язання навчальних задач;

- здатність довільно сприймати інформацію, слухати і чути вчителя;
- здатність довільно запам'ятовувати і відтворювати певний матеріал;
- робити не лише те, що цікаво, а й те, що потрібно;
- уміння доводити почату справу до кінця.

Емоційно-вольовий компонент проявляється в тому, що дитина до школи йде із задоволенням, радістю. Ці переживання роблять її відкритою для контактів з учителем і новими товаришами.

Емоційно-вольову готовність вважають сформованою, якщо дитина вміє ставити мету, намічає план дії, приймає рішення, докладає зусиль до його реалізації, долає перешкоди.

Мета: виявлення рівня готовності старших дошкільників до навчання у школі з урахуванням індивідуальних особливостей кожної дитини; захист прав та інтересів дітей.

Завдання діагностичного обстеження:

- створити умови для якісного психолого-педагогічного обстеження старших дошкільників;
- визначити рівень розвитку основних компонентів шкільної готовності дитини;
- забезпечити комплексний підхід при визначенні готовності дитини до навчання у школі;
- ознайомити батьків старших дошкільників із результатами діагностичного обстеження.
- здійснювати наступність у роботі психологічної служби дошкільного навчального закладу і шкіл міста.

Дитина, яка вступає до школи має бути зрілою у фізіологічному і соціальному відношенні, досягти певного рівня розумового та емоційно-вольового розвитку: Навчальна діяльність потребує певного запасу знань про навколишній світ, сформованості елементарних понять. Старший дошкільник повинен володіти , розумовими операціями, вміти узагальнювати й диференціювати предмети та явища довкілля, вміти планувати свою діяльність. Важливим показником для дошкільника старшого віку є позитивне ставлення до навчання, здатність до регуляції поведінки і виявлення вольових зусиль

ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ

Методика «Зрілість зубів»

Молочні, а потім постійні зуби з'являються в людини у певному порядку. Якщо підрахувати кількість зубів, що прорізаються, і зіставити цю цифру зі стандартами, можна оцінити так звану зрілість зубів.

Цю зрілість є сенс визначати у 2 роки (чи з'явилися всі молочні зуби) і в 6 років (як відбувається зміна молочних зубів на постійні).

Вважається достатнім для початку систематичного навчання у школі **зміна чотирьох молочних зубів**.

Тест «Руки» (за М. Безруких, С Єфімовою)

Мета: визначення зрілості кори головного мозку (функціонування тім'яно-потиличних відділів)

Сядьте за столик навпроти дитини. Попросіть її простягнути вам одну руку. Затуліть від неї долоню і пальці цієї руки своєю рукою. Іншою рукою доторкніться до пальців протягнутої руки дитини. Попросіть її витягнути на іншій руці той палець, що ви торкаєте.

Вікові норми:

- трирічна дитина правильно визначає великий палець;
- п'ятирічна дитина розрізняє великий палець і мізинець;
- шестирічна дитина вільно розрізняє великий палець, мізинець і вказівний.

ЗОРОВО-МОТОРНА КООРДИНАЦІЯ

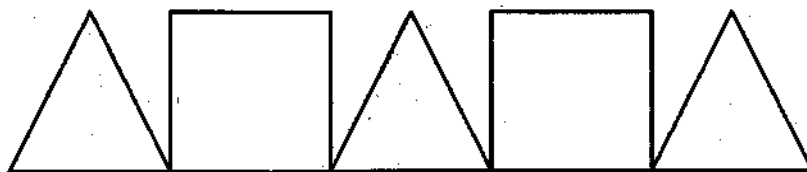
Тест «Графічний малюнок»

Дитині дається лист нелінійованого паперу і пропонується намалювати візерунок, що складається з різних ланок. При цьому потрібно намагатися не відривати руку від паперу.

Оцінка результатів:

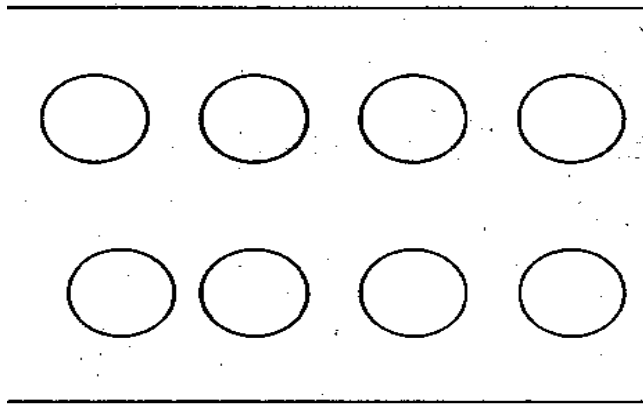
- **успішний рівень** — повна схожість зображення зі зразком, безвідривний характер малюнка;
- **достатній рівень** — безвідривний характер малюнка збережений, але зображення розтягнуте, є нахил;
- **недостатній рівень** — переривистий характер малюнка, зображення вельми віддалено схоже на зразок.

Останній варіант характеризує незрілість моторної зони кори, відповідальної за організацію тонкокоординованого рухового акту.



Тест «Умілість рук»

Дитині дається завдання: щонайшвидше протягнути шнурок у певному порядку через отвори пластинки розміром 50 x 100 мм.



Оцінка результатів:

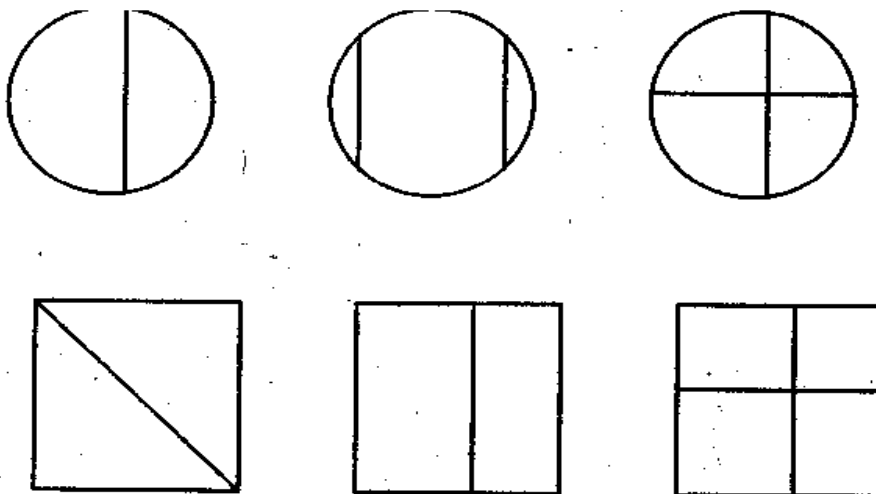
- **успішний рівень** — дитина впоралася із завданням у межах 30 секунд;
- **достатній рівень** — дитина впоралася із завданням у межах 1 хвилини;
- **недостатній рівень** — дитина впоралася із завданням у межах 1,5—2 хвилин.

В останньому випадку дитина зазнавала труднощів як при визначенні послідовності своїх дій (порушення орієнтування у просторі), так і при їх безпосередньому виконанні (не сформованість зорово-моторної координації, недосконалість дрібної моторики пальців рук).

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ГОТОВНІСТЬ

Тест «Склади ціле з частин»

Перед дитиною у випадковому порядку розкладаються частини трьох кругів і трьох квадратів. Спочатку дається завдання щонайшвидше скласти три круги. Потім усі фігури перемішуються, й дитина отримує завдання скласти три квадрати. Фіксується час виконання кожного завдання і спосіб, яким користується дитина (зоровий вибір необхідних частин або їх хаотичне примірювання і перебирання до отримання потрібної фігури).



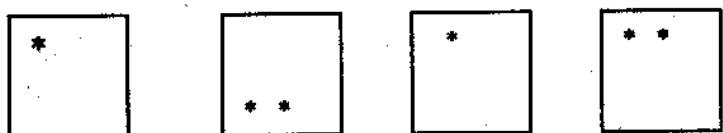
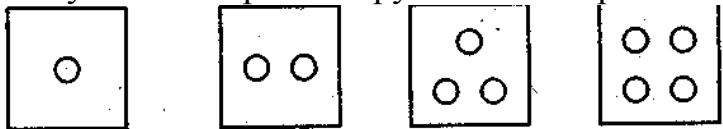
Оцінка результатів:

- **успішний рівень** — дитина впоралася з кожним завданням у межах 30 секунд (сумарний час — 1 хвилину);
- **достатній рівень** — сумарний час виконання завдань — 2 хвилини. Дитина застосовувала метод проб і помилок;
- **недостатній рівень** — сумарний час перевищував 2 хвилини, при цьому дитині

надавалася допомога.

Тест «Наочні аналоги» (Н. Гуткіна)

Дитині пропонується розкласти картки у третьому ряду в тому самому порядку, в якому лежать картки із кружечками і зірочками.



Оцінка результатів:

- **успішний рівень** — дитина впоралася із завданням самостійно;
- **достатній рівень** — дитині була надана допомога у вигляді запитань, після чого вона виконала завдання;
- **недостатній рівень** — дитині надана повчальна допомога.

Тест «10 слів»

Психолог зачитує дитині 10 слів (слон, мило, м'яч, кіт, рука, весна, брат, вікно, стілець, каша), а потім пропонує їх відтворити. Ця процедура повторюється 4 рази.

Для фіксації відповідей використовують таблицю, в якій відзначають відтворені дитиною слова після першого-четвертого прочитання і через 30 хвилин (відстрочене відтворення)

	1	2	3	4	30 хв
Слон	+				
Мило		+			
М'яч	+				
Кіт					-
Рука	+	+			
Весна		+			
Брат	+	+			
Вікно					
Стілець	+				
Каша					
Усього	5	4			

Оцінка результатів:

- **успішний рівень** — із першого разу дитина відтворила 6—7 слів, після чотирьох повторень вивчила всі слова; при відстроченому відтворенні забуто не більше 1 слова;
- **достатній рівень** — 4—5 слів, після чотирьох повторень 8 слів, відповідно, забуто близько 3 слів;
- **недостатній рівень** — після першого озвучення дитина запам'ятала лише!—2 слова, після четвертого — 5—6. Після відстроченого відтворення забуто близько

половини слів. Зазвичай у таких дітей є проблеми з увагою.

Тест «Картинка допомагає слову» (О. Барташніков, І. Барташнікова)

Дитині зачитують слова і для кращого запам'ятовування пропонують скористатися картинками, які лежать перед нею. При цьому до кожного слова потрібно дібрати картинку, найбільш відповідну за змістом (тобто асоціативний зв'язок, що існує між словом і картинкою).

Слова і картинки можуть бути запропоновані такі:

- **слова:** учень, гра, робота, світло, обід, літо, свято;
- **картинки:** шкільний зошит, лялька, лопата, лампочка, каstrуля, метелик, повітряні кульки (і ще 3—4 картинки, не пов'язані із запропонованими для запам'ятовування словами, з метою забезпечення дитині вибору).

Кожен свій вибір дитина обов'язково пояснює.

Оцінка результатів:

- **успішний рівень** - після вербальної інструкції дитина самостійно дібрала до кожного слова картинку, адекватно пояснила свій вибір і через деякий час правильно відтворила слова за картинками;
- **достатній рівень** — дитині була надана допомога у вигляді навідних запитань, після чого вона впоралася із завданням;
- **недостатній рівень** — дитині надана повчальна допомога, після чого вона адекватно здійснила вибір картинок.

Проте на етапі відтворення слова за картинкою дитина відтворила весь асоціативний ланцюжок або просто називала той предмет, який зображений на картинці.

Тест «Пиши кружечками»

Дитині пропонується записати кілька слів, але не буквами, а кружечками. Скільки звуків у слові, стільки потрібно намалювати кружечків. Наприклад: слово «суп» треба зобразити трьома кружечками: ООО, а слово «мама» — чотирма: ОООО. Перевірте, чи правильно дитина зрозуміла завданням потім продиктуйте їй слова, щоб вона записала їх у вигляді кружечків.

Набір слів: ВОДА, РУКА, ДИМ, ЗІРКА, КРАПКА.

Оцінка результатів:

- **успішний рівень** — усі схеми виконані правильно;
- **достатній рівень** — правильно виконано 3—4 схеми;
- **недостатній рівень** — правильно виконано 1—2 схеми.

Тест «Імпресивна сторона мови»

Психолог повільно вимовляє перше речення: «Петрик пішов у кіно після того, як дочитав книжку», а потім ставить запитання: «Що Петрик робив раніше: дивився кіно чи читав книжку?».

Психолог повільно вимовляє друге речення: «Петрик вищий за Івана, але нижчий за Миколу». Потрібно відповісти, як звати найвищого і найнижчого хлопчика.

Оцінка результатів:

- **успішний рівень** — дитина правильно відповіла на всі запитання;
- **достатній рівень** — правильна відповідь на перше запитання;
- **недостатній рівень** — неправильні відповіді.

ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВА ГОТОВНІСТЬ

Тест «Палички та рисочки»

Дитині пропонується виконати завдання, що моделює навчальну діяльність. На аркуші в одну лінійку з полями потрібно протягом 5 хвилин писати системи паличок і рисок,

Зразок: I-II-I-II.

При цьому необхідно дотримуватися таких правил:

1. Писати палички і риси точно в такій самій послідовності, що й у зразку.
2. Не можна писати на полях.
3. Переходити на інший рядок лише після знаку «.».
4. Писати не на кожному рядку, а через один.

Оцінка результатів:

- **успішний рівень** — дитина приймає всі правила й утримує їх у повному обсязі під час самостійної діяльності; працює зосереджено, не відволікаючись, після закінчення роботи у відповідь на пропозицію знайти помилки ретельно перевіряє зроблене;

- **достатній рівень** — дитина спочатку приймає всі правила, але під час роботи втрачає одне (частіше на перенесення), помилок не помічає, у кінці роботи у відповідь на пропозицію перевірити зроблене обмежується біглим (формальним) переглядом;

- **недостатній рівень** — дитина приймає не всі правила, під час роботи втрачає їх, працює хаотично, від перевірки зробленого відмовляється.

Ознакою **високого рівня** розвитку самоконтролю у дитини є точне виконання завдання, коли вона не відволікається, самостійно знаходить і виправляє свої помилки, намагається писати знаки акуратно, не поспішає закінчити роботу скоріше/ а прагне перевірити написане.

Діти з **низьким рівнем** саморегуляції викликають серйозні побоювання: це потенційно неуспішні школярі, оскільки на колективних заняттях вони практично не встигають. Такі діти потребують індивідуальної корекційної допомоги.

МОТИВАЦІЙНА ГОТОВНІСТЬ

Тест «Мотиваційна готовність» (Венгер)

Стимульний матеріал: набір запитань, що пропонує дитині вибір одного з двох варіантів поведінки.

Проведення тесту. Дітям читають уголос запитання, причому час на відповідь не обмежується. Кожна відповідь фіксується.

Інструкція: послухай мене уважно. Я зачитуватиму запитання, а ти маєш відповісти, який варіант відповіді тобі подобається більше.

1. Якби були дві школи — одна з уроками української мови, математики, читання, музики, малювання і фізкультури, а інша — лише з уроками музики, малювання і фізкультури — в якій школі ти хотів би навчатися?

2. Якби були дві школи — одна з уроками і перервами, а інша лише з перервами і без уроків, в якій із них ти хотів би навчатися?

3. Якби були дві школи — в одній ставили дітям за хороші відповіді високі бали, а в іншій — давали солодощі та іграшки, в якій із них ти хотів би навчатися?

4. Якби були дві школи — в одній на уроках можна вставати лише з дозволу вчителя і

піднімати руку, якщо хочеш щось запитати, а в іншій можна робити на уроці все, що захочеш, в якій із них ти хотів би вчитися?

5. Якби були дві школи — в одній задавали уроки додому, а в іншій не задавали, в якій із них ти хотів би вчитися?

6. Якби у вас у класі захворіла вчителька і директор запропонував її замінити іншою вчителькою або мамою, кого б ти вибрав?

7. Якби мама сказала: «Ти у мене ще маленький, тобі важко рано вставати, робити уроки. Я пропоную тобі залишитися в дитячому садочку, а в школу підеш через рік», — чи погодився б ти з такою пропозицією?

8. Якби мама сказала: «Я домовилася з учителькою, що вона ходитиме до нас додому і буде займатися з тобою. Тобі не доведеться вранці ходити до школи», — чи погодився б ти з такою пропозицією?

9. Якби сусідський хлопчик запитав тебе, що тобі найбільше подобається у школі, що б ти йому відповів?

Аналіз результатів! За кожную правильну відповідь дається 1 бал, за неправильну — 0. Внутрішня позиція вважається сформованою, якщо дитина набрала 5 балів і більше.

На підставі аналізу сформованості всіх функцій, необхідних для навчання у школі, робиться загальний висновок про **готовність шестирічної дитини до шкільного навчання:**

- **висока готовність** — дитина виконувала всі запропоновані завдання на успішному рівні;

- **середня готовність** — дитина виявила або достатній рівень сформованості всіх функцій, або недостатній рівень сформованості 1—2 функцій за успішності решти;

- **низька готовність** — дитина виявила недостатній рівень сформованості всіх шкільно-необхідних функцій.

Анкета для батьків майбутніх першокласників

Анкетування для батьків майбутніх першокласників ЧИ ГОТОВІ ВИ ВІДДАТИ СВОЮ ДИТИНУ ДО ШКОЛИ?

Інструкція. Шановні батьки! Якщо ви згодні з нижченаведеними твердженнями, то поставте біля них хрестик.

1. Мені здається, що моя дитина навчатиметься найгірше.

2. Мені здається, що моя дитина часто кривдитиме інших дітей.

3. На мій погляд, чотири уроки — завелике навантаження для маленької дитини.

4. Важко бути впевненим, що вчителі початкових класів добре розуміють дітей.

5. Дитина може спокійно вчитися лише в тому випадку, коли вчителька — її рідна мати.

6. Важко уявити, що першокласник може швидко навчитися читати, писати, рахувати.

7. Мені здається, що діти в цьому віці ще не здатні дружити.

8. Боюся навіть думати про те, що моя дитина обходитиметься без денного сну.

9. Моя дитина часто плаче, коли до неї звертається доросла незнайома людина.

10. Моя дитина ніколи не ходила до дитячого садка і ніколи не розлучалася з мамою.

11. Початкова школа, на мою думку, рідко здатна чого-небудь навчити.
 12. Я боюся, що діти глузуватимуть із моєї дитини.
 13. Моя дитина значно слабша за своїх однолітків.
 14. Боюся, що вчителька не має змоги оцінити успіхи кожної дитини.
 15. Моя дитина часто говорить: «Мамо, ми підемо до школи разом!».
- Запишіть свої відповіді до таблиці: якщо ви згодні з твердженням, поставте хрестик біля номера твердження, якщо не згодні — залиште клітинку ПОРОЖНЬОЮ.

1	2	3	4	5
1)	2)	3)	4)	5)
6)	7)	8)	9)	10)
11)	12)	13)	14)	15)
Разом:				

Аналіз результатів:

- **до 4 балів** — це означає, що у вас є всі підстави оптимістично чекати 1 вересня (ви самі достатньо готові до шкільного життя вашої дитини);
- **5 - 10 балів** — краще підготуватися до можливих труднощів заздалегідь;
- **10 балів і більше** — було б непогано порадитися з дитячим психологом.

А тепер звернемо увагу на те, в яких стовпчиках отримано 2 чи 3 хрестики:

- 1 — необхідно більше Займатися іграми і завданнями, які розвивають пам'ять, увагу, дрібну моторику;
- 2 — необхідно звернути увагу на те, чи вміє ваша дитина спілкуватися з іншими дітьми;
- 3 — передбачаються труднощі/пов'язані зі здоров'ям дитини, але ще є час для загартовування;
- 4 — є побоювання, що дитина не знайде контакту з учителем: потрібно погратися з дитиною в сюжетно-рольові ігри на шкільну тематику;
- 5 — дитина дуже прив'язана до матері. Може краще віддати її в невеличкий клас або до школи на наступний рік? У будь-якому випадку корисно буде погратися з дитиною в школу.

Тренінг для батьків майбутніх першокласників

Тема: Спілкування з батьками майбутніх першокласників

Мета: Через групову роботу забезпечити активну участь і взаємодію батьків між собою і з учителем, познайомити з методами роботи на тренінгу, розробити правила групи, виявити очікування учасників, створити дружню атмосферу, надати можливість відпрацювання навичок комунікації і групової роботи.

Хід тренінгу

I. Вправи на знайомство «Не хочу хвалитися, але я...».

Сьогодні ми з вами зібралися, щоб краще пізнати себе та своїх дітей і налагодити взаємодію у нашому батьківському колективі. У цьому нам допоможуть вправи.

Усі учасники тренінгу сідають у коло, кожен по черзі навиває своє ім'я та говорить фразу, що починається її слів «Не хочу хвалитися, але я...». У вправі задіяні всі учасники

II. Правила роботи в групі

Вихователь звертається до батьків із запитанням: «Для чого у нашому житті існують різні правила?». Після відповідей батьків пропонується прийняти правила роботи групи, записані на плакаті «Правила тренінгу».

- Приходити вчасно, відвідувати всі заняття.
- Добровільна участь у виконанні вправ і завдань.
- Говорити тільки про себе, свої переживання.
- Один говорить, усі слухають.
- Обговорювати дію, а не особу.

Учасники тренінгу обговорюють записані правила, складають їхній остаточний варіант. Вчитель підсумовує роботу і записує останнє правило: ці правила мають силу протягом усіх наших занять.

Правила розміщуються на видному місці, і кожне заняття починається з їхнього повторення.

III. Очікування учасників.

Учасникам роздаються невеликі аркуші паперу. Вихователь просить написати на них, чого саме батьки чекають від занять. Після цього аркуші прикріплюються на плакаті із зображенням скриньки.

IV. Вправа «Перетворення».

Учасники сідають у коло. Вихователь говорить про те, що знайомство продовжується і пропонує закінчити такі речення:

- Якби я був книжкою, то я був би ... (*словником, детективом, віршами тощо*).
- Якби я був явищем природи, то я був би ... (*вітром, сонцем, бурєю тощо*).
- Якби я був музикою, то я був би ... (*романсом, класикою, доказом тощо*).
- Якби я був дитиною, то я був би ...

Усі учасники відповідають почергово.

V. Поділ батьків на творчі групи (за листівками).

VI. Вправа «Намісто унікальності».

На столі лежать листівки, розрізані на дві частини. Кількість листівок — за числом пар учасників. На звороті обох частинок однієї листівки написи: «Спорт», «Фантастика», «Вечірка», «Музика», «Танці», «Комп'ютер» тощо.

Поруч розкладені набори кольорового та білого паперу, картон, ножиці, фломастери, нитки, степлери, закріпки, голки.

Учасники одержують одну частину листівки і знаходять свою пару. Кожна пара має створити і підписати значок «Любителі ...» (*те, що зазначено на листівці*). Потрібно зробити стільки екземплярів свого значка, скільки учасників є у групі. Для цього вихователь роздає кожній парі необхідну кількість прямокутних заготовок одного кольору розміром 5 на 7 см (бажано, щоб кожна пара виконувала значок певного кольору). На виконання значка дається 15 хвилин.

Після цього кожна група коротко представляє свій значок, і всі значки викладаються на столі. Кожен із учасників вибирає собі не більше 5 значків, які

йому сподобалися. Далі кожен учасник бере заготовку білого кольору (прямокутник розміром 5 на 7 см) і створює та підписує значок власного захоплення, якого немає серед запропонованих. Потім кожен кріпить усі вибрані значки (їх має бути не більше 6 — один власний та 5 групових) на нитку, зв'язує кінці нитки й одягає «намисто» на шию.

Вчитель просить всіх стати у коло і подивитися на «намисто» інших учасників. Чи є однакові «намиста»? Батьки роблять висновок, що кожен із учасників — унікальний, так як і унікальна кожна дитина.

VII. «Історія про Рай і Пекло».

Одного разу іудейський мудрець попрохав Господа показати йому Рай і Пекло. Господь відвів мудреця у приміщення, де билися, плакали і страждали голодні люди. Посеред кімнати стояв великий казан зі смачною їжею, у людей були ложки, але вони були довгими за руку, і тому люди не могли донести їжу до рота. «Так, це справжнє пекло!» — сказав мудрець.

Далі вони зайшли до наступного приміщення. Усі люди там були ситі й веселі. Але коли мудрець придивився, то побачив там такий же казан і такі ж самісінькі ложки! Що ж робило їхнє життя райським? Вони вміли годувати один одного! Люди вміли взаємодіяти між собою, і у цьому їм допомогло вміння спілкуватися.

VIII. Мозковий штурм «Спілкування»

Кожен із учасників висловлює свою думку, Потім вихователь робить висновок, що конструктивно вирішити будь-яку ситуацію можна лише ефективно спілкуючись, при конструктивній взаємодії.

IX. Підведення підсумку заняття.

Вихователь разом з батьками обговорюють усі види діяльності, використані на занятті.

Потім пропонує батькам висловити власні судження з приводу тренінгу, доповнюючи незакінчене речення:

«Мені було ..., тому що ...».

Наприклад: «Мені було радісно, тому що я зміг познайомитися з цікавими людьми».

X. Прощання.

Вправа "Подякувати сусідові".

Розробка спільного заняття з учителем, вихователем та психологом

Тема: Гра — не просто забава.

Мета: Ознайомити батьків із значенням гри у молодшому шкільному віці, із видами ігор, із загальними правилами проведення ігор, роллю дорослих у розвитку ігрової діяльності дітей. Вправляти батьків у практичному засвоєнні деяких дитячих ігор та забав.

Хід заняття

I. Виступ вихователя.

У дитячому віці гра має предметно-маніпулятивний характер і є способом пізнання довкілля і встановлення емоційного контакту з дорослими.

У період раннього дитинства гра стає сюжетно-відображаючою. У ній дитина

відтворює добре знайомі дії і сюжети з власного досвіду (годування, купання, сон тощо).

Дошкільне дитинство — час розквіту гри. Основний її вид сюжетно-рольовий. Завдяки грі дитина освоює дорослий світ. Крім сюжетно-рольової гри, у житті дитини з 5—6 років виникають нові ігри на спритність, кмітливість, швидкість, ігри з правилами, у яких вона вчиться новій поведінки, стримувати безпосередні поривання і бажання. У цих іграх вимагаються елементарні знання лічби, письма, читання, у них присутній змагальний момент, вони активізують творчі здібності, формують практичні навички, словом, усе те, що буде потрібно дитині у школі.

Основним змістом життя молодших школярів стає навчання, однак гра теж має важливе значення. З її допомогою розвивається розум, вправність, творчість, комунікативні здібності, мислення, уява. Гра допомагає школяреві включитися у навчання. Крім того, спільна гра з малюком має ще один важливий аспект: лише через спілкування з дитиною дорослий проникає у її душу, сприяє виникненню довіри і взаєморозуміння.

Ви можете гратися з дітьми тоді, коли відпочиваєте чи готуєте вечерю, йдете по вулиці або їдете у тролейбусі.

Ось приклади деяких таких ігор з дітьми.

«Яке слово довше?»

Зараз ми з тобою будемо порівнювати слова. Я назву два слова, а ти визнач, яке з них довше. Запам'ятай: порівнювати треба самі слова, а не ті речі, які ними називаються. Хвіст, хвостик, черв'ячок, змія, кіт, кошеня, ніж, голка, річка, стрічка.

«Знайди зайве слово»

Дуб, сосна, бузок, ялина. Капуста, слива, картопля, морква.

«Що я задумала?»

Я задумала якийсь предмет. Відгадай, що я задумала. Але для цього постав мені кілька запитань, які допоможуть тобі дізнатися про це.

«Хто більше скаже?»

Позмагайтеся, хто з вас поставить більше запитань до одного і того ж об'єкта.

«Назви предмет»

Назви 5 предметів жовтого (або іншого) кольору; 5 предметів з дерева; 5 предметів, однакових за формою.

II. Загальні правила ігор.

1. Гра повинна приносити радість і дитині, і дорослому.
2. Зацікавте дитину, але не примушуйте її гратися, не викликайте перенасичення грою.
3. Всі завдання діти повинні виконувати самостійно.
4. Завдання мусять бути посильними для дітей.
5. Більше хваліть за успіхи.
6. Не стримуйте рухову активність дитини, створюйте у грі невимушену обстановку.
7. Влаштовуйте змагання на швидкість вирішення ігрових завдань.

III. Роль дорослих у розвитку ігрової діяльності дітей.

Виступ психолога.

Втручання дорослого у дитячу гру позитивно впливає у тому випадку, якщо він користується авторитетом, довірою і повагою у дітей, володіє необхідними знаннями та вміннями. Без знань внутрішніх законів гри спроби керувати нею можуть тільки нашкодити.

Згідно результатів психологічних досліджень можна виділити такі професійно важливі якості дорослих у ставленні до ігрової діяльності дітей:

—уміння спостерігати за грою, аналізувати її, оцінювати рівень розвитку ігрової діяльності;

—збагачувати враження дітей з метою розвитку їхніх ігор;

—уміти організувати початок гри;

—активізувати психічні процеси дитини, її досвід, проблемні ігрові ситуації (запитання, поради, нагадування та ін.);

—створювати сприятливі умови для переходу гри на більш високий рівень;

—вміти самому включатися у гру на головних або другорядних ролях; встановлювати ігрові стосунки з дітьми;

—уміти навчати гри прямими способами (показ, пояснення);

— пропонувати з метою розвитку гри нові ролі, ігрові ситуації, ігрові дії;

—регулювати взаємовідносини, розв'язувати конфлікти, які виникають у процесі гри, включати у ігрову діяльність малоактивних, невпевнених дітей;

—вчити дітей обговорювати гру і оцінювати її.

Складність керівництва грою пов'язана з тим, що вона є вільною діяльністю дітей. Важливо зберегти цю свободу і ненав'язливість. Продуктивне спілкування дорослих з дітьми в умовах гри виникає частіше всього у випадку прийняття дорослим на себе однієї із ролей, звернення до дітей через свою роль.

IV. Ігри-забави з батьками.

1. «Шукати кольорову точку».

Батьки сидять у колі із заплющеними очима. Учитель прикріплює на чоло кольорову точку (можна використовувати 4 різні кольори). Кольори треба перемішати, щоб батьки не сиділи поруч з однаковим кольором. У якийсь момент усі розплющують очі та формують групи з однакових кольорів. Робити все треба мовчки.

Ця гра виробляє безслівну комунікацію, співпрацю з іншими.

2. «Дивне звірятко».

Формуються групи з 4 батьків. Кожна група отримує папір, що складений учетверо. Перший учасник малює голову звірятка і передає другому, який не бачачи першого малюнка, малює тулуб, третій гравець малює ноги, четвертий — хвіст. Потім аркуш розгортають і виходить дивне звірятко. Тут кожен гравець виявляє свою фантазію, малюючи різні частини звірятка.

3. «Подвір'я».

Із заплющеними очима гравці стоять у колі, кожен отримує номер. Наприклад, свинка — 1, корова — 2, кінь — 3. За знаком усі починають ходити і повторювати звуки тих звірят, чий номери вони мають, шукаючи такий самий звук. Знайшовши, гравці беруться за руки і утворюють коло.

4. «Рухливі кола».

Формується зовнішнє і внутрішнє коло, щоб учасники з внутрішнього кола стали обличчям до учасників із зовнішнього кола. Потім починають розмову на різні теми. Або суперечку. Час для дискусії — 2 хвилини. Тоді до розмови залучають нового партнера.

VI. Підсумок заняття. Робота у групах. Скласти речення з деформованих частин.

У дружній атмосфері;
що світ — це гарне місце;
вона вчиться;
любити й бути любимою;
якщо дитина зростає;
щоб жити.

Пояснити значення вислову.

Якщо дитина зростає у дружній атмосфері, вона вчиться, що світ — це гарне місце, щоб жити, любити й бути улюбленою.

Розвиваючі вправи для вихователів та дітей старшої дошкільної групи

1. Забавлянки для координації рухів голови.

Дитина з інтелектуальним недорозвитком повільно сприймає й осмислює звернене до неї мовлення, вона навіть голову повертає спроквола. Щоб навчити малюка швидко повертати голову правобіч і лівобіч, нахилияти вперед і назад, беремо її обіруч і повертаємо туди-сюди, потім нахилиємо вперед-назад, водночас промовляючи: «Печу-печу хлібчик, щоб з'їв його дитчик. Шур у піч!».

2. Забавлянки для правильної координації дрібних рухів пальців та розвитку уваги, волі, спостережливості, кмітливості.

Дорослий і малюк — обоє тицяють своїми вказівними пальцями у дитячу долоньку. Дорослий промовляє, спонукаючи дитину повторювати за ним слова: «Мама, тато, жаба, квак!». На слові «квак» вона має стиснути пальці у кулак, щоб «упіймати» чийсь палець. Чий палець буде вхоплено, той веде гру-забавлянку. Але дорослий постійно виконує її словесну частину, заохочуючи дитину відтворювати слова.

3. Забавлянки для розуміння мови дорослого.

Беруть дитячу руку й виконують колові рухи своїм пальцем по долоньці. Механічний вплив на нервові закінчення сприяє розвитку слуху та мовлення, формує зосередженість, увагу. При цьому промовляють: «Сорока-ворона кашу варила, на кілочку студила. Дітки пішли до села, сама кашу поїла. Гай, гай, полетіла!» (Тут обидві руки дитини то піднімають, то опускають, імітуючи пташиний лет).

4. Забавлянки для засвоєння назв частин тіла.

Дорослий, рухаючи одночасно вказівним та середнім пальцями (ніби летить комаха) й торкаючись ними різних частин тіла малюка, називає їх: «Летіла бджола: дзум-дзум-дзум! І сіла... (ім'я дитини) на вушко, очко, носик дзум!». (Яри цьому злегка пощипує дитину за названу частину тіла). «Іде коза рогата, веде діток кошлата. А хто козу торкне, того коза штиркне у ... (ручку, ніжку, животик тощо).

5. Забавлянки для утримання рівноваги, формування вміння керувати своїм

тілом під час рухів.

Дорослий садовить дитину собі на ногу, гойдає її і промовляє: «їде, їде пан, пан на конику сам, сам. А за ним хлоп, хлоп на конику гоп, гоп»; «Гойда, гойда, гойдаша, де кобилка, там лоша, там печене поросля!».

Дитина привчається утримувати корпус тіла, не перехилятися вбік, не боятися висоти. Вона сидить рівно, тримаючи спину прямо.

6. Забавлянки для наслідування та відтворення рухів дорослого.

Щоб виробити у дитини кращу координацію рухів частин тіла, розвивати увагу, спостережливість, уміння наслідувати й відтворювати рухи дорослого, її спонукають танцювати:

«Ой без дуди, без дуди
Йдуть ніженьки не туди.
А як дудочку почують,
Самі ніженьки танцюють»;
«Танцювала риба з раком,
А петрушка з пастернаком,
А цибуля з часником,
А дівчина ... *(ім'я дитини)* з козаком!».

Вправи та ігри для розвитку мови та координації рухів.

Робота у групах (проводить вихователь).

1. Маленький — великий.

Батьки поділяються на дві групи. Одна група виконує рухи, друга говорить вірш та плеще у долоні.

Спочатку буду я маленьким

І до колінок притулюсь.

А потім стану я великим

І вмить до лампи дотягнусь.

(Всі сидять навпочіпки, притискуючи голову донизу та обхопивши руками коліна. Потім піднімаються, стають на півпальці й тягнуться вгору, піднімаючи руки).

2. Ходьба навшпиньках.

Діти ідуть по колу навшпиньках з одноразовим промовлянням вірша. Пливуть гусенята червоної лапки,

Пливуть вони в озері замість зарядки.

Сірі за білими з мамою-гускою,

Пливуть всі весело стрічкою вузькою.

3. Вправа на рівновагу.

Всі стоять у колі на одній нозі, друга трохи відведена назад і промовляють: Дуже важко так стояти, Руки в боки нам держати, Не валитись, не хитатись, На одній нозі триматись.

4. Хлоп-хлоп.

Учасники стоять у колі й під марш роблять рухи, які промовляють у віршику.

Довго грали, притомились,

Один на одного подивились,

Ручками хлоп-хлоп,

Ніжками топ-топ.

(На першу половину вірша, витягнувши руки вперед, стискають та відпускають пальці рук).

5. Стрічки.

Діти разом з вихователем стоять у колі, тримаючи стрічку у руці. Під музику вони ритмічно змахують рукою зі стрічкою вгору та промовляють:

Ви, стрічки, злітайте вгору,

В синє небо, у блакить.

Станем разом ми у коло,

Стрічка знов уверх летить.

6. Годинник.

Одна частина учасників сидить на стільцях та ритмічно плеще у долоні, імітуючи хід годинника. Друга стоїть на прямих ногах, ноги на ширині плечей, руки лежать на стегнах. Хитаючись з лівої ноги на праву і відриваючи вільну ногу від підлоги, говорять:

Тік-так, тік-так,

Я звик отак:

Крок —наліво,

Крок — направо,

Ходить маятник наш браво.

Вправи на релаксацію м'язового тону

(проводить психолог, якщо не має - вихователь).

1. «Кулачки» (розслаблення м'язів рук).

Руки на колінах

Стисну в кулачки.

Міцно із напругою

Тримаю раз, два, три.

Потім вільно відпускаю

І отак відпочиваю.

Як приємно без напруги,

Хай лежать спокійно руки.

2. «Горішки» (розслаблення м'язів нижньої щелепи).

Я горішки розгризаю,

І тепер відпочиваю.

Зуби міцно я стискаю.

В нас горішків ще багато,

Як розгриз, то відпускаю

Довго гризти їх малятам.

3. «Сердитий язик» (розслаблення м'язів язика).

Дійшов язик наш до біди,

Притомився, перестав

Шпурлять почав все не туди:

І на місце зразу став.

Став язик штовхати зуби,

Наш розслабився язик,

Щоб їх випхнути за губи.

Працювати так не звик.

VII. Підсумок заняття.

Вправа «Мікрофон».

(Іграшковий мікрофон передається «ланцюжком» по колу і кожен із батьків висловлює свою думку).

—Чого ви навчилися на цьому занятті?

—Що ви практично використаєте у спілкуванні зі своєю дитиною?

Пальчикові ігри та вправи. Робота з дрібними предметами.

Забавлянка пальчиками допомагає дитині орієнтуватися у частинах свого тіла, зокрема, руки. Малюк навчається розрізняти один-кілька предметів, узгоджувати дрібні рухи руки, привчається до праці. Пальчикові ігри та вправи викликають у дітей позитивні емоції, здійснюють тонізуючий вплив на функціональний стан мозку, сприяють розвиткові мовлення.

«Бублички».

Почергово торкатися своїм великим пальцем кожного наступного пальця, утворюючи у такий спосіб «бубличок».

«Хатинка».

Долоні обох рук з міцно стуленими пальцями з'єднати внутрішнім боком, потім розвести їх, лишаячи пальці обох рук притиснутими пучками один одного. Так утворюється «хатинка».

«Віяло».

Руки дитини з міцно стуленими пальцями тримають перед грудьми долонями догори. Потім пальці поволі розводять якнайдалі один від одного, утворюючи «віяло»; обмахують обличчя, ніби спекотно.

«М'яч».

Пучками розчепірених і зігнутих пальців правої руки дитини торкаються пучка пальців лівої руки, утворюючи «м'яч». У такому положенні тримають пальці, рахуючи до п'яти, щоб від напруження вони не втомилися.

«Тіньовий театр».

Дорослий сідає з малюком так, щоб тінь від джерела світла падала на стіну, або на аркуш білого паперу, який слугує екраном. Складає з пальців різноманітні фігури, від яких утворюється жива тінь.

«Зайчик».

Великий палець торкається стулених пучок мізинного та безіменного, а вказівний та середній пальці навперемінно рухаються. На екрані з'являється тінь зайчика, який перебирає вушками.

«Політ птаха».

Прямі пальці обох рук стулені. П'ясть правої руки дитини кладуть похило на п'ясть лівої. Одночасно підніманням та опусканням п'ястей імітують змахування пташиних крил.

Робота у парах З дрібними предметами

Використовується все те, з чим дитина здатна маніпулювати самостійно: мозаїка, гудзики, природний матеріал (насіння квасолі, соняшника, кукурудзи, жолуді, листя дерев, крилатки клена тощо).

Робота з таким матеріалом тренує пальці, розвиває зорову, образну пам'ять, координацію дрібних рухів п'ясті руки та пальців. Відбирання квасолин за різними ознаками: за кольором, за формою, за величиною. Виготовлення композиції із квасолі. Основу для виробу — картон, розмазати пластиліном. Потім викладати за зразком різні геометричні фігури, починаючи з найлегшої — прямокутника. Поступово завдання ускладнюється: викласти вазу з квітами, фігурки тварин, казкові персонажі та сюжети.

Комплексні тести для діагностики готовності дитини до школи

Давай просто поговоримо

Щоб зняти напруженість і дещо "розговорити" дитину, для початку доцільно просто поговорити про все. Доцільно використати дані питання, які можуть бути поставлені малюкові під час першої співбесіди. Відібрати достатньо два десятки питань, і нехай дитина, відповідаючи на них, освоюється в новій обстановці.

Питання для знайомства

- Як тебе звати?
- Скільки тобі років?
- Яка в тебе улюблена іграшка?
- В якому місті ти живеш?
- Назви свою домашню адресу
- Скільки чоловік у вашій родині? Назви всіх
- Назви імена своїх друзів

З'ясування понять про навколишній світ

- Як називається країна, в якій ти живеш?
- Назви свою адресу
- Де працюють тато і мама?
- Яка зараз пора року? А в яку пору року ти підеш до школи?
- Які продукти продаються в хлібному магазині, а які - в овочевому?
- Чому не можна гратися сірниками?
- Які ти знаєш казки? За що ти їх любиш?
- Чим відрізняється літак від птаха? Чим вони схожі?
- В яку пору року на деревах з'являється листя?
- Як правильно переходити дорогу?
- Чим відрізняється осінь від літа?
- Які ти знаєш професії?
- Які передачі ти дивишся по телевізору?
- Чим відрізняються дикі тварини від свійських?
- Скільки днів у тижні? Назви їх.

З'ясування ставлення до школи

- Що тобі подобається у садочку, а що не подобається?
- Чим ти любиш займатися найбільше?
- Чи хочеш ти піти до школи?

- Чи є в тебе друзі-школярі? Що вони розповідали про школу? Як ти вважаєш, що цікавого буде в школі?

З'ясування рівня готовності до навчання грамоти

- Чи знаєш ти букви? Назви їх. (Букви повинні бути написані на картках і розкладені за абеткою.)
- Прочитай слово (кіт, кінь, мама, машина). Поясни, що означають ці слова, або покажи картинки, де зображені предмети з цими назвами.
- Прочитай речення (Мама мила раму). Про кого говориться в реченні?
- Розкажи по картинкам казку чи оповідання (4-5 сюжетних картинок, розкладених одна з а одною)
- Прочитай напам'ять вірш.

З'ясування рівня готовності до навчання математики

- З'ясування поняття про час (Що зараз-ранок або вечір? Що настає раніше ранок або день?)
- З'ясування просторових понять (Покажи праву руку. Хто сидить ліворуч від тебе? Який з цих предметів знаходиться посередині? Що висить нагорі? Що лежить унизу?)
- Перерахуй пальці на руках. На якій руці пальців більше?
- Поклади на стіл скільки паличок, скільки кружечків на малюнку.
- Яких кружечків більше? (Перед дитиною п'ять великих червоних кружечків і сім маленьких синіх.)
- Продовж лічбу: 1,2,3...
- Назви цифри на картинках.
- Назви вартість грошових одиниць
- Порахуй до 10. Яке число передує 6?
- Назви фігури. (Перед дитиною викладені вирізані з картону круг, прямокутник, квадрат, трикутник.)
- Склади прямокутник із двох трикутників.
- Назви предмети круглої, трикутної, квадратної форми.

Мета даної співбесіди полягає не в як найбільше поставлених запитаннях дитині, а в тому щоб дати їй відчуття, що вона-молодець, з нею цікаво розмовляти і нічого складного для неї немає.

ТЕСТ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ОБСЯГУ СЛОВНИКА

Цей тест побудований за принципом відбору: пропонується певна (стандартна) сукупність слів; визначається, які із цих слів відомі дитині. Беручи до уваги отримані відповіді, оцінюємо словниковий розвиток дитині взагалі. У розпорядженні - п'ять стандартних взаємозамінних наборів. Тобто одній дитині можна дати один набір, іншій-другий...

Набори слів

1. Велосипед, цвях, лист, парасолька, хутро, герой, гойдатися, з'єднувати, кусати, гострий.

2. Літак , молоток, книжка, плащ, пір ' я, друг, стрибати, розділяти, бити, тупий.
3. Автомобіль, віник, блокнот, чоботи, луска, боягуз, бігти, зав'язувати, щипати, колючий.
4. Автобус, лопата, альбом, капелюх, пух, ябеда, крутитися, чесати, м'який, тікати.
5. Мотоцикл, щітка, зошит, черевики, шкіра, ворог, спотикатися, збирати, гладити, шорсткий.

Дитині пропонується уявити таку ситуацію: "Уяви собі, що ти зустрівся з іноземцем – людиною з іншої країни, яка погано розуміє нашу рідну мову. Він попросив тебе пояснити, що означає слово *велосипед* . Що ти відповідатимеш?

Оскільки дитина відповіді дає в словесній формі, можна зробити висновок про її словник – як пасивний так і активний. Якщо дитина не може дати словесної відповіді, то можете запропонувати намалювати предмет або показати значення цього слова за допомогою жестів чи рухів.

Оцінювання результатів

Оцінкою в даному тестуванні є сума балів, виставлених за кожне з десяти слів набору.

0 балів – відсутнє розуміння слова. Дитина Вам говорить, що таке слово їй незнайоме або неправильно пояснює його зміст. Наприклад: "Хутро- його кладуть у подушку і сплять на ньому".

1 бал – дитина розуміє значення слова, але своє розуміння може висловити тільки за допомогою малюнка, жестів чи дій.

1,5 бали – дитина словесно описує предмет, наприклад: "Велосипед – на ньому катаються, у нього буває два колеса, а буває три"

2 бали- дитина дає визначення, що наближається до наукового(Тобто , воно містить вказівку про рід та окремі видові ознаки). Наприклад: "Лист – це папір, на якому можна написати про себе і послати в конверті поштою".

Отже, максимальна оцінка у даному тесті дорівнює $2 \cdot 10 = 20$

Рівень словникового розвитку (сума набраних балів)		
Низький	Середній	Високий
6,5	7-12	12,5

Оцінити стан "словника" дитини можна за допомогою наступних завдань

1.Називання предметів, що належать до різних логічних груп. Наприклад, дитина повинна назвати всі відомі їй види дерев , квітів, тварин, птахів, комах.

2.Добір узагальнених слів для групи однорідних предметів:

- Стілець, шафа, стіл, диван, крісло (меблі);
- Мама, брат, тато, дідусь (родина);
- Червоний, жовтий, синій,зелений (кольори);
- Собака,кішка, корова, мавпа (тварини);
- Трамвай, тролейбус,автобус, таксі (транспорт);
- Чашка, каструля, сковорода, склянка (посуд);
- Блузка, штани, футболка, куртка (одяг);
- Яблука, груші, сливи, абрикоси (фрукти).

3.Добір ознак до певного предмета.

- Куртка - нова, червона, тепла;
- Сніг - білий, пухкий, блискучий;
- Каша – смачна, гаряча, солодка, густа.

4.Добір можливих дій до предмета.

- Книгу (купують, читають, розглядають);
- Дерево (саджають, удобрюють, ростять);
- Дитину (виховують, хвалять , люблять, навчають).

5.Добір предметів до заданої дії.

- Готують (обід, суп);
- Малюють (картину, будиночок);
- Гладять (дитину по голові, кошенья).

6.Добір синонімів – слів, близьких за значенням.

- Добрий, ласкавий, ніжний;
- Величезний, кремезний, великий.

7.Добір антонімів – слів і з протилежним значенням.

- Гарячий-холодний;
- Швидко-повільно;
- Веселий-сумний;

Великий- ____; холодний - ____; добрий - ____; сухий - ____; товстий - ____; твердий- ____; розумний- ____; голосний- ____.

ПЕРЕВІРКА РІВНЯ ВОЛОДІННЯ ЗВ ' ЯЗНИМ МОВЛЕННЯМ

1. Прослухати та переказати близько до тексту раніше невідому дитині історію.
2. Розповісти, як минув сьогоднішній день.
3. Скласти невелику казку або оповідання.
4. Описати картину із зображенням природи.
5. Описати малюнки, на яких, наприклад, діти грають, допомагають дорослим, відпочивають біля моря.
6. Охарактеризувати свою родину, друга або домашнього вихованця.
7. Розповісти, як наприклад, відбувалася підготовка до свята та саме свято, спробувати висловити та описати свої враження.

ПЕРЕВІРКА ФОНЕМАТИЧНОГО СЛУХУ

Методика "Звукові жмурки"

Дітям пропонується по черзі шукати звуки: [o],[a],[ш],[с].

Всі слова необхідно вимовляти протяжливо (голосний, що розшукується, повинен бути наголошеним).Необхідно запропонувати дитині, щоб вона сама вимовила слідом слово та послухала його. Можна повторювати слово декілька разів. (Море, шапка, шишка, машина, оса, колесо тощо.)

Оцінювання результатів

На бланку фіксуються правильні і помилкові відповіді, а потім аналізується спосіб виконання завдання. Так, наприклад, зустрічаються діти, які відповідають, що потрібний звук є у всіх словах, що промовлялися. У цьому випадку правильні

відповіді потрібно розглядати як випадкові (аналогічно - якщо дитина вважає, що звуку, який необхідно знайти, немає у жодному слові).

Якщо дитина не припустилася жодної помилки, вважається, що фонематичний слух у неї розвинений добре.

Якщо допущена одна помилка, вважається, що рівень розвитку фонематичного слуху – середній.

Якщо допущено більше, ніж одна помилка, то завдання виконано погано і рівень розвитку фонематичного слуху низький.

Тест для перевірки фонематичного слуху

У запропонованих завданнях слід виділити зайве слово

Завдання перше – контрольна фонема [p]

Рама, рама, рама, рама, рама, рама, рама, рама, лама, рама, рама, рама.

Рампа, рампа, рампа, рампа, рампа, рампа, рампа, лампа, рампа.

Окрик, окрик, окрик, окрик, окрик, окрик, окрик, оклик, окрик.

Завдання друге – контрольна фонема [c]

Син, син, син, син, син, син, син, тин, син, син, син.

Сон, сон, сон, сон, сон, сон, сон, сон, сон, сон, тон, сон.

Коса, коса, коса, коса, коса, коса, коза, коза, коза, коза.

Ситий, ситий, ситий, ситий, ситий, шитий, ситий, ситий.

Завдання третє – контрольна фонема [ч]

Чуб, чуб, чуб, чуб, чуб, чуб, чуб, зуб, чуб, чуб, чуб.

Чадити, чадити, чадити, чадити, чадити, чадити, садити, чадити.

Чашка, чашка, чашка, чашка, чашка, чашка, чашка, кашка, чашка, чашка.

Чайка, чайка, чайка, чайка, чайка, чайка, чайка, байка, чайка, чайка, чайка.

Завдання четверте – контрольна фонема [г]

Гора, гора, гора, гора, гора, гора, гора, гора, гора, гора, пора, гора, гора, гора.

Голос, голос, голос, голос, голос, голос, голос, голос, колос, голос.

Граб, граб, граб, граб, граб, граб, граб, граб, краб, граб, граб, граб.

Пороги, пороги, пороги, пороги, пороги, пороги, пороги, пороки, пороги.

Якщо в якомусь із рядів зі звичайним темпом промовляння (1 слово за секунду) дитина не змогла виявити "неправильне" слово або припустилася помилки, то через 1-2 наступні завдання потрібно повернутися до цього ряд у та повторити його в більш повільному темпі (1 слово з а 1,5 секунди).

Оцінювання результатів

Тест оцінюється за 4 –бальною шкалою (від 0 до 3).

0 балів – якщо хоча б в одному завданні не зміг правильно помітити "зайве" слово, незважаючи на повторне вповільнене промовляння даного ряду слів.

1 бал – помітив "зайве" слово лише під час повторення ряду в уповільненому темпі.

2 бали – помітив "зайве" слово під час звичайного темпу промовляння, але не плеснув вчасно у долоні; назвав слово лише після прослуховування всього ряду.

3 бали - у всіх завданнях під час першого промовляння вчасно плеснув у долоні і правильно назвав "зайве" слово.

Рівень розвитку фонематичного слуху визначається за наступними критеріями:

Кількість отриманих балів	Рівень розвитку фонематичного слуху
0	Низький
1	Середній
2-3	Високий

ДІАГНОСТИКА ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ

Тест "Складання оповідання за картинками"

Для старшого дошкільного віку достань 4-5 картинок, об'єднаних одним сюжетом.

Картинки слід перемішати та запропонувати дитині: "Якщо розташувати ці картинки одну за одною, вийде історія, а щоб правильно розкласти їх, потрібно здогадатися, що було на початку, що –наприкінці, а що- у середині". Потрібно нагадати, що розкладати картинки потрібно зліва на право, одну за одною, поруч, у рядок.

Оцінювання результатів

Високий рівень виконання завдання – дитина правильно розташувала картинки, змогла скласти за ними оповідання, використовуючи поширені речення.

Середній рівень – дитина правильно розташувала картинки, але не склала оповідання, а просто описала те, що побачила.

Низький рівень – дитина не змогла правильно розташувати картинки і скласти оповідання.

ВИВЧЕННЯ РІВНЯ РОЗУМІННЯ ГРАМАТИЧНОЇ КОНСТРУКЦІЇ

А. Дитині пропонується уважно послухати речення : "Петрик пішов у кіно після того, як дочитав книгу?"

Запитання до дитини: "Що Петрик робив раніше – дивився кіно чи читав книгу?"

Б. Назвати дитині один предмет і попросити змінити слово так, що воно означало багато предметів, наприклад: "Олівець- олівці; вікно-вікна"

Книга, ручка, лампа, вухо, стіл, місто, брат, прапор, дитина. Нехай вона утворить множину.

В. Запропонувати дитині виконати певне доручення: "Збери олівці, склади їх у коробку та поклади коробку на полицю". Потім запитати : "Де тепер знаходяться олівці, звідки ти їх взяв?"

Оцінювання результатів

Високий рівень – дитина правильно виконала всі три завдання.

Середній рівень – дитина правильно виконала лише два завдання із трьох.

Низький рівень- дитина виконала тільки одне завдання або не змогла виконати жодного.

ВИВЧЕННЯ ЗДАТНОСТІ ВІДРІЗНЯТИ СЛОВО ВІД ПРЕДМЕТА, ЯКИЙ ВОНО ПОЗНАЧАЄ

Тест "Яке слово є довшим?"

Слід придумати пари слів , з якими буде працювати дитина, наприклад: олівець-олівчик, кіт-кошеня, хвіст-хвостик, вусики-вуса. Запропонувати дитині порівняти слова. Говоряться слова, а дитина вирішує, яке з них довше, а яке коротше. Яке слово довше *черв'ячок* чи *змія*? Чому?

Високий рівень– дитина дає правильну відповідь на питання "Яке слово є довшим?" , обгрутовуючи свою відповідь тим, що в цьому слові більше букв.

Середній рівень – якщо дитина зазначає різницю в кількості складів, або не дає пояснень під час правильних відповідей.

Низький рівень- дитина дає неправильну відповідь і не може обгрутувати . Ймовірно, з нею ніколи не проводилася робота зі звукового аналізу.

ЧИ ВМІЄ ДИТИНА КОНТРОЛЮВАТИ СВОЮ ПОВЕДІНКУ? ДІАГНОСТИКА ДОВІЛЬНОСТІ

Тест "Графічний диктант"

Цей тест використовується для визначення довільної сфери дитини, а також визначення її можливостей в області перцептивної та моторної організації простору. За його допомогою легко зрозуміти, як дитина вміє слухати і точно виконувати вказівки дорослого, правильно відтворювати на аркуші паперу заданий напрямком лінії, самостійно діяти за інструкцією дорослого.

Потрібен аркуш у клітинку, олівець або ручка. На ньому відступивши 4 клітинки від краю, поставлені 3 точки одна під одною, на відстані 7 клітинок (по вертикалі).

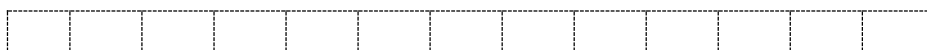
Завдання дітям : " Зараз ми будемо малювати різні візерунки. Намагайтеся, щоб вони вийшли гарними та акуратними. Для цього потрібно уважно слухати.Проводити потрібно тільки ті лінії про які буду сказано, не відриваючи руки від попередньої".

Матеріал тесту містить 4 диктанти, перший з яких тренувалиний.

1. Починаємо малювати перший візерунок. Поставте олівець на верхню точку. Увага! Малюйте лінію: одна клітинка вниз. Не відривайте олівець від паперу, тепер – одна клітинка праворуч. Одна клітинка нагору. Одна клітинка праворуч. Одна клітинка вниз. Далі продовжуйте малювати такий же малюнок самостійно.

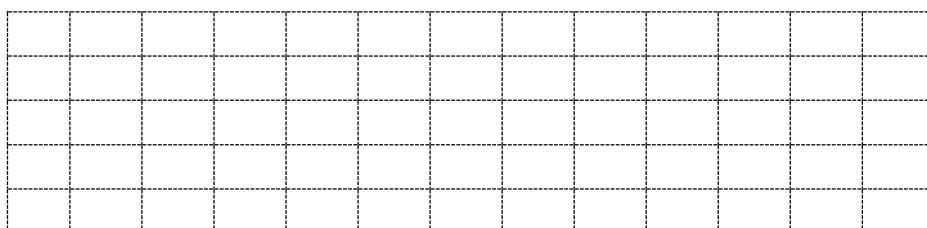


2. Тепер поставте олівець на наступну точку. Одна клітинка нагору. Одна клітинка праворуч. Одна клітинка нагору. Одна клітинка праворуч. Одна клітинка вниз. Одна клітинка праворуч. Одна клітинка вниз. Одна клітинка праворуч. Одна клітинка нагору. Одна клітинка праворуч. Самостійно домалюйте візерунок.

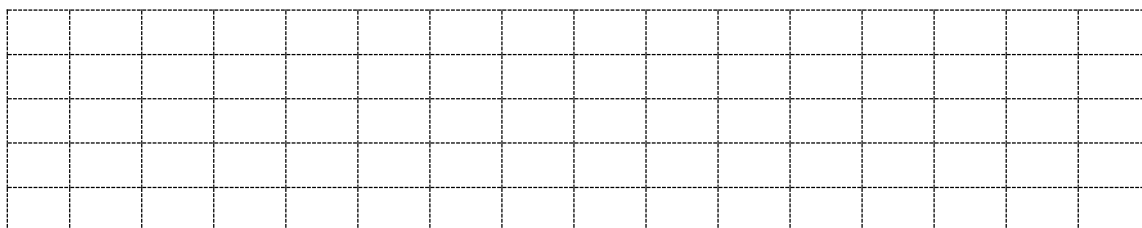




3. Три клітинки нагору. Одна клітинка праворуч. Дві клітинки вниз. Одна клітинка праворуч. Дві клітинки нагору. Одна клітинка праворуч. Три клітинки вниз. Одна клітинка праворуч. Дві клітинки нагору. Одна клітинка праворуч. Дві клітинки вниз. Одна клітинка праворуч. Три клітинки нагору. Самостійно продовжіть візерунок.



4. Поставте олівець на нижню точку. Три клітинки праворуч. Одна клітинка нагору. Одна клітинка ліворуч. Дві клітинки нагору. Три клітинки праворуч. Дві клітинки вниз. Одна клітинка ліворуч. Одна клітинка вниз. Три клітинки праворуч. Одна клітинка нагору. Одна клітинка ліворуч. Дві клітинки нагору. Продовжте візерунок.



На самостійне виконання кожного візерунка відводиться півтори – дві хвилини. Загальний час проведення тесту становить близько 15 хвилин.

Оцінювання результатів

Результати виконання тренувального візерунка не оцінюються. У кожному з наступних візерунків оцінюється окремо виконання диктанту та самостійне продовження візерунка.

Точне відображення візерунка – 4 бали (нерівність ліній, "тремтяча лінія", "бруд" не враховуються і не знижують оцінку).

Відтворення з помилкою в одній лінії – 3 бали.

Відтворення з декількома помилками – 2 бали

Відтворення, в якому є лише подібність окремих елементів з наявним візерунком – 1 бал.

Відсутність навіть подібності в окремих елементах – 0 балів.

За самостійне продовження візерунка оцінки виставляються за тією ж шкалою. Таким чином, за кожний візерунок дитина отримує дві оцінки: одну- за виконання диктанту, другу за самостійне продовження візерунка. Кожна з них коливається від 0 до 4.

ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ РОЗВИТКУ САМОРЕГУЛЯЦІЇ

Тест копіювання безглузвих складів

Заготовляється декілька зразків. Це можуть бути безглузді склади, написані каліграфічним почерком. Один набір складів із наведених п'яти демонструється дитині на спеціальній картці. Попросити дитину просто змалювати точно як на аркуші. Час виконання не обмежується.

Якщо дитина злякалася і відмовляється писати букви, можна запропонувати замалювати спочатку будиночок, потім – нескладний геометричний візерунок (круг, ромб, квадрат), і тільки тоді буквенні склади. Оцінюється тільки виконання останнього завдання.

МУН ФЮТ ДИЦ РИК ЦИТ

Оцінювання результатів

1 бал – карлочки

2 бали – є подібність до зразка, але розпізнається не більше трьох букв

3 бали – прочитується 4 букви

5 балів – кожна буква написана чітко, вся фраза має нахил не більше, ніж 30 градусів.

Кількість отриманих балів	Рівень розвитку фонематичного слуху
1	Низький
2-3	Середній
4-5	Високий

ДІАГНОСТИКА ПАМ'ЯТІ

Тест "10 слів"

Тест проводиться в повній тиші. За допомогою цього тесту можна дослідити не тільки довільне запам'ятовування та слухову пам'ять, а також стійкість уваги та вміння концентруватися.

Дитині пропонується запам'ятати 10 слів. Слова повинні бути простими та короткими, непов'язані між собою за змістом. Це може бути такий ряд: кіт, ліс, дим, ніч, голка, міст, брат, кінь, вікно, стілець. На випадок повинен бути запасний ряд слів на той випадок, якщо отестування доведеться повторити через певний проміжок часу (стіл, каша, крейда, рука, слон, пірк, хвіртка, вікно, бак, щеня).

Повільно прочитати дитині слова і попросити повторити все, що вона запам'ятала. Слід повторити ряд слів 5 разів і після кожного раз у дитина повинна відтворити слова.

Оцінювання результатів

Високий рівень розвитку слухової пам'яті – дитина з першого разу запам'ятовує 4-5 слів, а всі десять слів – через 3-5 повторів.

Низький рівень розвитку слухової пам'яті – дитина навіть після 6-7 повторів не може запам'ятати і відтворити всі слова. Це може свідчити про слабку нервову систему або про мінімальні мозкові дисфункції. Зазвичай у таких дітей є проблеми і з увагою.

АНАЛІТИЧНА ДОВІДКА ПРО РЕЗУЛЬТАТИ ДІАГНОСТИКИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Згідно з річним планом практичного психолога ДНЗ № _____ практичним психологом ДНЗ № _____ (П.І.Б.) була проведена діагностика дітей щодо готовності до навчання у школі.

Мета: визначення рівня розвитку основних компонентів шкільної готовності і виявлення рівня психологічної готовності майбутніх першокласників до шкільного навчання.

Термін проведення: обстеження старших дошкільників проходило з квітня до травня 20 ____ року.

Кількість і контингент досліджуваних: дітей старшого дошкільного віку, з них ____ дівчаток, ____ хлопчиків. Група № ____ обстежено дітей, з них ____ дівчаток, ____ хлопчиків.

Вихователі _____ групи (П.І.Б. _____ вихователів). Група № ____ обстежено дітей, з них ____ дівчаток, ____ хлопчиків.

Об'єкт дослідження: психологічна готовність до шкільного навчання.

Предмет дослідження: фізіологічна зрілість, зрілість кори головного мозку, психомоторний розвиток, перцептивний розвиток, розвиток мислення, пам'яті, мови, «змістове співвідношення», фонематичний слух, самоконтроль, саморегуляція, сформованість внутрішньої позиції школяра.

Метод дослідження: діагностика складається з 12 (дванадцяти) тестових завдань:

1. Психофізіологічна готовність

Для визначення темпів росту і розвитку дошкільників були використані тести: «Зрілість зубів», «Руки».

2. Зорово-моторна координація

Для визначення рівня психомоторного розвитку були використані тести: «Графічний малюнок», «Умілість рук».

3. Інтелектуальна готовність

Для визначення рівня перцептивного розвитку були використані тести: «Склади ціле з частин», «Наочні аналогії».

Для визначення рівня сформованості мнемічної функції були використані тести: «10 слів» (короткотривала і довготривала пам'ять), «Картинка допомагає слову».

Для визначення рівня сформованості мовної функції були використані тести: «Пиши кружечками», «Імпресивна сторона мови».

4. Вольова готовність

Для визначення сформованості регулятивної функції було використано тест «Палички та рисочки».

5. Мотиваційна готовність

Для визначення сформованості внутрішньої позиції школяра було використано тест Венгера «Мотиваційна готовність».

Протокол результатів діагностичного обстеження старших дошкільників щодо готовності до навчання у школі

Група ____ ДНЗ № ____

Виконала _____

№ З/п	Ком- поненти психоло- гічної готовності	Зорово- моторна координа- ція	Інтелектуальна готовність								Во- льова готов- ність	Мотиваційна готовність	Загальний рівень готовності
			П.І.Б. ди- тини	Графічний малюнок	Умілість рук	Склади ціле з частин	Наочні аналогії	10 слів	Картинка допомогає слову	Пиши кружечками			
1													
2													
3													
4													

(Підпис)

П.І.Б.

Список літератури

1. Архипова Й. А. Подготовка ребенка к школе: Книга для родителей будущего первоклассника. — Екатеринбург: У-Фактория, 2004. — 224с
2. Барташніков О. О. Розвиток сенсорних здібностей і пам'яті у дітей 5—7 років.— Тернопіль: Богдан, 1998. — 72 с.
3. Барташніков О. О. Як визначити рівень розумового розвитку дитини? Діагностика готовності дітей до навчання у школі: Тести для дітей 5—7 років. — Тернопіль: Богдан, 1998. — 84с.
4. Безруких М. М. Готов ли ребенок к школе? — М.: Вентана-Граф, 2001.
5. Гуткина Н. Й. Психологическая готовность к школе. — СПб.; М., 2006.
6. Готуємось до школи // Бібліотечка вихователя дитячого садка - 2007. - № 3
7. Марцынковская Т. Д. Диагностика психического развития детей: Пособ. по практической психологии. — М.: ЛИНКА-ПРЕСС, 1997.— 176с.
8. Незабаром до школи. Психологічні особливості дітей дошкільного віку, 6 рік життя / Уклад. О. А, Щтрієва. — Х.: Основа, 2009. — 189 с:
9. Орієнтована комплексна програма вивчення готовності дитини до шкільного навчання / Психолог. — 2003. — № 13 (61). — С. 12—23.
10. Онищенко О. Особливості навчання шестиліток // Початкова школа. -2002. - №3.
11. Психология детства: Практикум. Тести, методики для психологов, педагогов, родителей / Под ред. А. А. Реана. — СПб.: Прайм-ЕВРО-ЗНАК, 2003, —224с.
12. Пріоритетні напрямки дошкільної ланки освіти: методичний аспект // Дошкільне виховання. - 2002. - №8.
- 13.Проскура О. Як перевірити ступінь готовності дитини до навчання в школі // Початкова школа. - 2002. - №9.
14. Психолог дошкілля №10(15), жовтень 2010, вкладка
- 15.Роговик Л. Психолого-педагогічні аспекти навчання шестиліток читання та письма // Початкова школа. - 2002. - №4.
16. Стаденко Н.М., Ілляшенко Т.Д., Обухівська А.Г. Методика діагностики готовності до навчання в школі дітей шестирічного віку. - Кам'янець-Подільський „Абетка". - 2001.
17. Чуб Н. В. Комплексні тести готовності дитини до школи. — Х.: Основа/2007. — 144 с.